HARJAVALLAN KAUPUNKI

Arviointikertomus 2017

Tarkastuslautakunta 4.6.2018

Sisällys

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA 3
2. TOIMINNALLISET TAVOITTEET 4
2.1.Painopistealueet 4
2.2. Tulosaluekohtaiset tavoitteet ja niiden toteutuminen 4
3. KUNTAKONSERNI 8
4. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN 8
5. MUITA HUOMIOITA VUODELTA 2017 9
6. ALLEKIRJOITUKSET 15

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain mukaan arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet. Arviointityön keskeiset tulokset annetaan valtuustolle arviointikertomuksen muodossa. Lautakunnan tulee myös kiinnittää huomiota toiminnan, toimintatapojen sekä palveluiden järjestämisen tarkoituksenmukaisuuteen.

Tarkastuslautakuntaan ovat vuonna 2017 kuuluneet seuraavat jäsenet (suluissa varajäsenet):

Tuija Ketola, pj.	(Anne Elo)
Niina Hakala, vpj.	(Maija Hall)
Vesa Ryhänen	(Tapio Lajunen)
Petri Riento	(Johanna Norrkniivilä)
Pekka Jortikka	(Asko Salminen)

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut puheenjohtaja ja sihteerinä hallintosihteeri Kaarina Lallukka.

Tarkastuslautakunta on pitänyt yhdeksän tilikautta 2017 koskevaa kokousta. Kokouksissa on ollut kuultavana sekä kaupunginjohtaja että kaupungin keskeisiä johtavia viranhaltijoita. Tilivuoden 2017 aikana arviointityön painopistealueina ovat olleet perusturvalautakunnan alaiset asiat, kaupungin talouden sopeuttaminen sekä lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palvelut.

Kaupungin tilintarkastajana on toiminut Tilintarkastusyhteisö KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy vastuullisena tilintarkastajanaan JHT, KHT Päivi Rintala.

2. TOIMINNALLISET TAVOITTEET

2.1.Painopistealueet

Kuntalaissa on korostettu tavoitteellisuutta ja toiminnallisten tavoitteiden asettamisen tärkeyttä. Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kaupungin tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kuntalain säännökset edellyttävät, että toimintakertomuksessa esitetään selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta.

Talousarvion 2017 painopistealueiksi on määritelty kaupungin talouden sopeuttaminen sekä lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Kaupungin talouden tasapainottamistoimenpiteiden täytäntöönpanosta on toimintakertomuksessa esitetty riittävät selvitykset.

2.2. Tulosaluekohtaiset tavoitteet ja niiden toteutuminen

Vuoden 2017 talousarviossa on määritelty sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet tulosaluekohtaisesti.

KAUPUNGINHALLITUS

Keskushallinnon tulosalueella tavoitteet oli asetettu yleishallinnolle, tietohallinnolle, henkilöstöhallinnolle ja elinkeinotoimelle.

Yleishallinnossa tavoitteena oli laatia uusia luottamushenkilöitä koskeva perehdyttämissuunnitelma sekä osallistua maakuntauudistuksen selvitys- ja valmistelutyöhön. Myös uuden kuntastrategian laadinta aloitetaan keväällä 2017.

Tietohallinnon tavoitteen mukaisesti sähköiseen kokouskäytännön tekniset ratkaisut saatiin tehtyä keskushallinnon toimesta syksyn 2017 aikana. Sähköisen arkistoinnin osalta on aloitettu projekti yhdessä Innofactorin kanssa keväällä 2017. Sähköisen asiointialustan käyttöönotto on viivästynyt ja liitetään vuoden 2018 projekteihin.

Henkilöstöhallinnon tavoitteena ollut työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelman valmistelu on siirretty 2018 vuodelle.

Elinkeinotoimen tavoitteeseen liittyen yrityselämän tukemista hoidetaan Prizztech Oy:n toiminnan kautta. Yritysasiamies on ollut mukana kuntastrategiaa valmistelevissa työpajoissa sekä osallistunut kaupungin elinkeinotiimin kokouksiin.

PERUSTURVA

Sosiaalityön tavoitteena oli riittävän laadukkaat ja joustavat varhaista tukea tuottavat sosiaalipalvelut, johon pyrittiin tehokkaan palvelutuotannon ylläpitämisellä ja kehittämisellä.

Toimeentulohakemusten käsittelylle asetettu määräaika toteutui lähes kaikkien päätösten ja lisäselvitysten osalta. Sen sijaan lastensuojelun ilmoitusten ja hakemusten käsittelyajoissa oli ylitystä määräajoissa 23 % osalta.

Koti- ja hoitopalveluiden tavoitteena oli avopalvelupainotteisuuden kehittäminen sekä kotona asumista tukevien palveluiden edelleen kehittäminen. Tavoitteen toteutumista mittaavien arviointikriteerien perusteella tavoitteet ovat toteutuneet.

Terveydenhuollossa saavutettiin tavoitteena ollut hoitotakuu muilta osin paitsi kirurgian ja keuhkosairauksien erikoisalalla. Siirtoviivepäiviä oli 63, eli tavoitteena ollut 0 päivää ei toteutunut. Pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn arviointimalli on otettu käyttöön ja mallinnettu.

SIVISTYSPALVELUT

Varhaiskasvatuksen tavoitteena oli muuntuviin tarpeisiin vastaava päivähoitotarjonta, asiakaslähtöinen ja ammattitaitoinen palvelu sekä kustannustehokkuus, jolloin päivähoitopaikat ovat kattavasti käytössä.

Asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella asiakkaat olivat hyvin tyytyväisiä saamaansa palveluun, sillä kyselyn tuloksena saadut arvot (4,21 – 4,67) ylittivät tavoitteen (4,1). Perheiden hakutoiveet voitiin täyttää lähes tavoitteen mukaisesti, sillä 90 % perheistä sai lapsensa haluamaansa hoitomuotoon (tavoite 92 %). Palveluiden käyttöasteelle asetetut tavoitteet saavutettiin sekä peruspäivähoidon että vuorohoidon osalta. Lapsikohtaiset kustannukset ovat pienentyneet.

Perusopetukselle ja lukiokoulutukselle oli asetetut tavoitteet: tyytyväisyys kaupungin järjestämiin koulutuspalveluihin, siirrytään hyödyntämään monipuolisia oppimisympäristöjä, lukio suoritetaan kolmessa vuodessa ja maltillinen kustannuskehitys.

Asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella palveluiden käyttäjien tyytyväisyys oli lähellä tavoitteen mukaista 8/10 tasoa. Pirkkalan koululla ylitettiin tavoitetaso jokaisen käyttäjäryhmän antamissa arvioinneissa.

Monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen on vaikeutunut, kun tablettien leasingaika on loppunut kesken oppivuoden. Kannettavia tietokoneita on kouluissa vähän oppilasmääriin nähden. Yläkoulussa oppimisessa on käytetty hyväksi älypuhelimia. Peruskouluille on valittu digitutorit, jotka kannustavat opettajia digitaalisten laitteiden ja teknologioiden käyttöön.

Elokuussa 2014 lukio-opintonsa aloittaneesta ikäluokasta 74 % valmistui keväällä 2017.

Perusopetuksen osalta oppilasta kohden lasketut toimintakulut laskivat edelliseen vuoteen verrattuna. Lukiokoulutuksessa tavoite ei toteutunut, sillä palkkakustannukset ovat nousseet.

Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden käyttäjien asiakastyytyväisyys oli korkealla tasolla (toteutuma 4,5/tavoite 4,0), joten palvelujen laadulle ja kokoelmien riittävyydelle asetettu tavoite saavutettiin. Kirjasto- ja kulttuuritoiminnan monipuolisuudelle asetettu tavoite toteutui kun eri kohderyhmille suunnattujen tapahtumien määrät ja osanottajamäärät pääasiassa ylittivät asetetut tavoitteet.

Museotoimen tavoitteena olivat museoiden houkuttelevuuden parantaminen ja laadukkaat museopalvelut.

Asiakastyytyväisyyskyselyn arvosana on ollut todella hyvä 4,5/5. Sisältötuotannon kerrotaan olleen monipuolista ja laadukasta.

Liikunta ja ulkoilu ja nuorisotyön tavoitteet oli asetettu kolmen eri tekijän suhteen: Palvelujen laadukkuus; Palvelujen saatavuus; Terveys- ja kuntoliikunnan kehittäminen.

Asiakastyytyväisyydellä mitattuna palveluja pidetään laadukkaina, sillä tavoitteena ollut 3.5 arvo ylitettiin selvästi (toteutuma 4,5). Nuorisotilan käyttö on lisääntynyt edellisestä vuodesta (5 %) ja liikuntapalveluissa säilytettiin vuoden 2016 taso. Myös terveys- ja kuntoliikunnan kehittämistä koskevaan tavoitteeseen ei päästy, sillä osallistujamäärät ovat pudonneet edellisestä vuodesta.

TEKNISET PALVELUT

Kunnallisteknisten palveluiden tavoitteena oli omaisuuden arvon säilyttäminen. Tavoite toteutui, sillä valitut mittariarvot ylitettiin. Päällystystöitä tehtiin 27.081 m2 (tavoite 22.000 m2) ja valaistusta uusittiin 168 kpl (140 kpl).

Vesihuollossa tavoitteet oli asetettu kahden tekijän suhteen: Vanhojen verkostojen saneeraukset; Hulevesiverkoston laajentaminen vuotovesimäärän pienentämiseksi. Vanhoja verkostoja saneerattiin 2.163 m, mikä ylittää tavoitteena olleen 1000 m. Hulevesiverkostoa rakennettiin 1.481 m, eli enemmän kuin tavoitteen mukainen 600 m.

Tilapalveluissa oli tavoitteena energiatehokkuuden parantaminen ja kaupungin omistamien tilojen tehokkaan käytön edistäminen.

Kiinteistöjen kulutustietojen perusteella sähkön, lämmön ja veden kulutus on kasvanut vuodesta 2016, joten näiden perusteella tavoitetta ei saavutettu. Toimitilojen käyttö oli vuoden 2016 tasolla.

Ruokahuolto ja siivous – tulosalueella tavoitteet oli asetettu palvelujen laadun suhteen. Palvelujen laatua on arvioitu asiakastyytyväisyydellä mitattuna. Sekä ruokahuollon että siivouksen osalta tavoitteet toteutuivat sillä arvosanat ylittivät asetetut tavoitteet.

KAUPUNKIKEHITYS

Kaupunkikehityksen tulosalueella tavoitteena oli asiakaspalvelun sujuvuus, eli palvelut tuotetaan nopeasti asiakkaiden tarpeet huomioon ottaen.

Asemakaavoituksessa ja kiinteistönmuodostuksessa prosessien ajallinen kesto oli tavoitteen mukaisesti kaupunkien keskiarvoa nopeampi. Samoin tontin ostajalle ja rakennusluvan hakijalle voitiin järjestää palvelu huomattavasti nopeammin kuin tavoitteena ollut 2 viikon aika.

3. KUNTAKONSERNI

Toimintakertomuksessa on tehtävä selkoa, miten valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet kuntakonsernin toiminnassa. Selvitys kohdistuu konsernijohdon toimintaan, kunnan edustajien toimintaan tytäryhteisöissä ja siihen, miten tytäryhteisöille kunnan talousarviossa ja -suunnitelmassa tai muutoin asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan toimintakertomuksessa on annettu riittävä selvitys kuntakonsernia koskevista asioista.

4. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kaupungin tuloslaskelman mukaiset ulkoiset toimintakulut olivat 49,44 milj.€, mikä on 28 t€ enemmän kuin vuonna 2016. Toimintatuotot olivat 5,59 milj.€, mikä on 564 t€ vähemmän kuin vuonna 2016. Myyntituottoja lukuun ottamatta toimintatuotot vähenivät kaikkien tulolajien osalta.

Verotuloja kertyi yhteensä 34,7 milj.€, mikä on 14,3 % eli 4,34 milj.€ enemmän kuin vuonna 2016. Kaikkien verolajien tuotot kasvoivat tänä vuonna, mutta erityisesti yhteisöverotulot. Yhteisöveroja saatiin 3,64 milj.€ vuotta 2016 enemmän.

Valtionosuuksia kaupunki sai 11,73 milj.€. Valtionosuudet vähenivät vuoteen 2016 verrattuna 0,42 milj.€, eli 3,5 %. Valtionosuudet ovat 1,99 milj.€ alemmalla tasolla kuin vuonna 2013.

Kaupungin vuosikate oli positiivinen 2,60 milj.€. Vuosikate parani vuoteen 2016 verrattuna 3,38 milj.€. Muutetun talousarvion mukainen vuosikate oli positiivinen 0,51 milj.€.

Poistojen ja tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 287.507,16 €. Muutetussa talousarviossa arvioitiin kertyvän alijäämää 1.775.000 €. Aiempina vuosina kertynyt ylijäämä ja tilikauden alijäämä ovat yhteensä 6,95 milj.€.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN Kaupungin lainakanta vuoden 2017 lopussa oli 16,43 milj.€, kun se edellisenä vuonna oli 15,71 milj.€. Asukasta kohti lainamäärä oli vuoden lopussa 2.297 €. Vuonna 2016 vastaava luku oli 2.171 €/asukas. Kaupungin omavaraisuusaste oli 53 % kuten myös vuonna 2016.

Kunnan toteutuneet investoinnit vuonna 2017 olivat 2,40 milj.€, mikä on 149 t€ alle muutetun talousarvion.

5. MUITA HUOMIOITA VUODELTA 2017

Vuosi 2017 oli monessa asiassa erilainen kuin vuosi 2016. Voidaan sanoa, etteivät vuodet ole veljeksiä keskenään. Kaupungin johtoryhmässä tapahtui vuoden 2017 aikana lukuisia muutoksia. Muutokset ovat tuoneet omat haasteensa hallintokuntien toimintaan muutosten tuulien puhaltaessa.

Arviointityössään lautakunta on perehtynyt kaupungin talouteen, hallintoon ja johtamiseen sekä eri toimialojen palvelutuotantoon laatimansa työohjelman mukaisesti.

Valtuustoon nähden sitovia eriä ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja kulut sekä satunnaiset tuotot ja kulut. Valtuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteuttamista on arvioi-

tu tarkastuslautakunnan kokouksissa saatujen selvitysten ja toimintakertomuksen sekä muun asiakirja-aineiston perusteella. Tarkastuslautakunta on tutustunut toimintaan, talousarvioon 2017 ja taloussuunnitelmaan 2017-2019 sekä tilinpäätökseen 2017. Lautakunta on seurannut toimielimien toimintaa ja kuullut kokouksissaan kaupunginjohtajaa, talousjohtajaa ja muita viranhaltijoita.

Vuoden 2017 tilinpäätös oli positiivinen. Lähempi tuloksen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että se saatiin aikaan hyvillä verotuotoilla sekä palautuksina Satakunnan sairaanhoitopiiriltä ja Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymältä. Tilikauden tulokseksi jäi 287 500€. Taseen ylijäämä on tilikauden 2017 ylijäämä huomioon ottaen 6,95 miljoonaa euroa. **Ylijäämäisestä tilinpäätöksestä huolimatta on edelleen tärkeää kiinnittää huomiota** talouden tasapainottamiseen **tuleville vuosille.**

Verotuloja kaupungille tilitettiin 24,7 M€, mikä on 14,3 % enemmän kuin edellisvuonna. Verotulojen kertymään vaikutti veronkorotus vuodelle 2017.

- kunnallisverokertymä 24,1 M€
- yhteisöveroa 8,7 M€
- kiinteistöveroa 1,8 M€

Valtionosuuksia saimme 11,7 M€, mikä on 3,5 % vähemmän kuin budjettivuonna 2016.

Kuntatalouden näkymät heikkenevät. Ennuste on, että valtionosuudet ja verotulot eivät juurikaan enää kasva. Talouden tasapainotuksessa myös näihin asioihin tulee kiinnittää huomiota.

Kassan riittävyys on kohentunut sen ollessa tilinpäätöksessä 10 päivää. Kuntaliiton mukaan riittävänä tavoitearvona voidaan pitää 14-30 päivän kassariittävyyttä.

Vuoden 2017 lopussa kaupungilla oli pitkäaikaista lainaa 13,9 M€. Asukasta kohden lainaa oli 2.297 euroa. Asukasta kohden laskettu konsernilaina oli 3.287 euroa.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttaminen

Toiminnallinen tavoite on kaupunginvaltuuston asettama, talousarvioon sisältyvä määrärahan käyttötarkoitus, palvelujen määrää tai laatua taikka toiminnan kehittämissuuntaa koskeva tavoite. Tavoite on pyrittävä johtamaan tehtävän toiminta-ajatuksesta sekä ilmaisemaan määrää tai laatua osoittavana tunnuslukuna. Se voidaan myös ilmaista sanallisesti kuitenkin niin, että sen toteuttamista voidaan arvioida. Talouteen liittyviä tavoitteita ovat mm. määrärahat ja tuloarviot.

Kaupunginhallitus on vuoden 2017 toimintakertomuksessa esittänyt selvitykset kaupunginvaltuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden toteuttamisesta. Toiminnalliset ja valtuustoon nähden sitovat tavoitteet on esitetty talousarviossa ja toimintakertomuksessa vastuualueittain.

Valtuuston vastuualueelle on asetettu koko kaupungin kattavia tavoitteita. Yhteenvetona voidaan todeta, että vastuualueille määritellyt tavoitteet ovat toteutuneet kohtuullisen hyvin.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on verkostoiduttu mallikkaasti. Verkostoituminen on toteutunut ylikunnallisten hankkeiden, toimintamallien, ohjelmien ja tapahtumien avulla. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän väheneminen ja perhehoidon osuuden lisääntyminen ovat merkittäviä myönteisiä muutoksia. Ennalta ehkäisevään työhön on panostettu resurssointia lisäämällä. **Kaupungin panostus ennaltaehkäisevään toimintaan on oikeasuuntaista niin lasten, perheiden kuin kaupunkitaloudenkin näkökulmasta.**

Kotihoidon asiakasmäärät ovat vuodesta 2016 vuoteen 2017 kasvaneet 9,6 %. Tuotantojärjestelmän optimointi ja lääkkeenjakolaitteen käyttöön ottaminen ovat tehostaneet kotihoitoa. Tavoitteena on ollut asiakkaan luona vietetyn ajan lisääntyminen sekä lääkepoikkeamien vähentyminen. Välittömän asiakastyön osuus kasvoi, mutta vieläkään ei päästy tavoiteltuun 60 %:iin. Kotihoidon järjestämisen haasteina ovat yhä moninaisemmat palvelutarpeet sekä sijaistenmäärä tulevaisuudessa (pysyväisluontoinen sijaisuustarve). Kun kotiin annettavan hoidon ja tuen määrä lisääntyy, tarve työtoiminnan järjestämiselle on ilmeinen.

Omaishoitajien määrä on kasvanut vuodesta 2016 ja kasvua on odotettavissa myös tulevina vuosina. Omaishoidossa määrärahat ovat riittäneet. Sen sijaan käytettävissä ei ole tietoa siitä, osaavatko kaikki näitä palveluita tarvitsevat hakea tukea. Omaishoitajuutta tukevien palveluiden riittävyys tulee arvioida ja tarvittaessa niitä tulee vahvistaa. Omaishoidontuki on usein hoivaa tarvitsevalle omaiselle tärkeä ja kannustava asia ja myös kaupungin talouden näkökulmasta kustannustehokas ratkaisu. Omaishoitajien virkistystoiminnan järjestäminen lisää ja tukee omaishoitajan omaa jaksamista. **Palveluseteleitä myönnettiin vuonna 2017 vähemmän kuin vuonna 2016. Perusteluja tälle kehityskululle ei ole esitetty.**

- Perusturvan vastuualueet ovat saavuttaneet pääosin hyvin toiminnalliset tavoitteensa. Määrärahat ylittyivät kuitenkin muutamilla tehtäväalueilla. **Tarkastuslautakunta korostaa ajantasaisen talousarvioseurannan tärkeyttä, budjetoinnin realistisuutta ja myös sitä, että lisätalousarviot tuodaan riittävän ajoissa päätöksentekoon.**

Varhaiskasvatuksessa tehdyn asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella vuodelle 2017 asetetut toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Varhaiskasvatuksen vastuualueen toiminta on ollut laadukasta mutta myös tehokasta ja kustannustietoista.

Perusopetuksessa Pirkkalan koulun asiakastyytyväisyydelle asetetut tavoitteet ylittyivät huoltajien, henkilökunnan ja oppilaiden antamassa arvioissa. Keskustan alakoululla sekä yläkoululla asiakastyytyväisyydelle asetettuihin tavoitteisiin ei päästy. Oppilaiden huoltajilta, henkilökunnalta sekä oppilailta koottu palaute koulutuspalveluiden laadusta on toistuvasti alittanut asetetun tavoitteen. Tarkastuslautakunta tiedustelee, minkälaisiin parannustoimenpiteisiin kootun aineiston pohjalta on ryhdytty.

Lukiokoulutukseen hakeutuneiden opiskelijoiden määrät ovat vuosi vuodelta vähentyneet. Tilastoaineistosta käy ilmi, että tätä ei yksistään selitä koulunsa aloittavien määrän väheneminen. Myös lukiohalukkuus on laskussa, peruskoulunsa päättävät nuoret hakeutuvat muihin lukioihin. Lukionsa keskeyttäneiden määrä on lisäksi kasvussa. Lukiokoulutuksen kustannukset kääntyivät kasvuun vuonna 2017. Palkkakustannukset eivät yksistään selitä kustannuskehitystä. Lukion opiskelijamäärän väheneminen pienentää opetusryhmien kokoa ja sen myötä opiskelijakohtaisia kustannuksia. Uusi lukiolaki tuo muutoksia lukiokoulutuksen arkeen. **Harjavallan kaupungissa toteutettavan lukiokoulutuksen tulevaisuutta pitäisi nyt arvioida kokonaisuutena ja tehdä konkreettiset ratkaisut lukiokoulutuksen säilyttämiseksi Harjavallan kaupungissa.** Erittäin positiivisena on pidettävä lukion monipuolista yhteistyötä Turun yliopiston ja muiden yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa

- Sivistystoimesta on huomioitava, että sivistyspalvelut tuotetaan seudun muihin kuntiin verrattuna kohtuullisen kustannuksin.

Liikuntatoimen järjestämien tapahtumien kävijämäärissä on hienoista pudotusta. Sen sijaan liikuntahallin käyttötuntien määrä on kasvussa. **Tarkastuslautakunta on kiinnostunut, siitä voidaanko Harjavallan liikunta- ja uimahallin tulojen ja kävijämäärien odottaa kasvavan, kun paikallinen väestö ikääntyy ja eläköityy.** Tutkimusten mukaan ihmiset voivat huonosti, syrjäytyvät, lihovat ja masentuvat. **Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kävijämäärien kasvua tuettaisiin esim. liikuntapaikkojen hinnoittelulla.** Onhan tutkimuksissa osoitettu, että aktiiviset ja osallistuvat kuntalaiset pysyvät virkeinä pidempään ja tarvitsevat vähemmän mielenterveys- ja lääkäripalveluita.

Nuorisotyö on aktiivista ja ennaltaehkäisevää, eri toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkastuslautakunta kannustaa raportoimaan nuorisotyön laadusta ja vaikuttavuudesta.

Koivurannan kävijämäärät eivät kasvaneet toivotulla tavalla. Tarkastuslautakunta esittää, että Koivurannan käyttöä arvioitaisiin perusteellisemmin. Tietoa tulisi koota käyttöasteen kehityksestä, käyttäjäkunnasta (kuntalaiset, yritykset, yhteisöt) ja markkinoinnista. Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa myös se, minkälaisia yhteistyökumppaneita Koivurannan palveluiden tuottamiseen voisi löytää (esim. seurakunta).

Emil Cedercreutzin museon palvelutoiminta on ollut monipuolista 2017. Palveluiden kehittämisessä ja järjestämisessä ovat olleet mukana sidosryhmät ja Emil Cedercreutzin säätiö. Museokortteja on myyty vuoden 2017 aikana. Tilinpäätöksestä ei kuitenkaan käy ilmi myytyjen korttien lukumäärä. **Myytyjen korttien lukumäärä olisi hyvä näkyä tilinpäätöksessä. Samaten tilinpäätökseen olisi tärkeää sisällyttää museopalveluiden vaikuttavuuden arviointia ja kävijämäärät.** Harjavallan kaupungin ja Emil Cedercreutzin säätiön yhteistyö on tärkeää museon kehittämisessä ja sen markkinoinnissa laajemmalle alueelle.

Henkilöstökertomus on tiivis ja monipuolinen kooste henkilöstöasioista ja se antaa hyvän poikkileikkauksen henkilöstöstä, kaupungin voimavarasta. Tarkastuslautakunta toivoo, että henki-

löstökertomusta hyödynnetään kaupungin johtamisessa kaikilla toimialoilla. Yhdeksi isoksi haasteeksi nousee henkilöstöresurssien riittävä ja tasavertainen turvaaminen. Yleinen suunta näyttäisi olevan, että esim. eläköityvien tilalle ei oteta uusia työntekijöitä, vaan tehtävät jaetaan organisaatiossa uudestaan. Tämä vaatii osaavaa ja ennakoivaa muutosjohtamista ns. hiljaisen tiedon siirtymisen varmistamista. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä jatkuvan henkilöstösuunnittelun ja henkilöstöresurssien käytön palvelualueille. Erityisen tärkeäksi tämän tekee tiukentuva kuntatalous. **Tilinpäätöksestä käy ilmi, että kaupungin määräaikaisen henkilöstön määrä on kasvanut samalla kun vakituisen henkilökunnan määrä on vähentynyt. Henkilökunnan määrässä on tapahtunut vuoden 2017 aikana 5 %:n kasvu. Kehityssuunta ei ole toivottava.**

- Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan Harjavallan kaupungissa henkilöstö on pääosin hyvinvoivaa ja työssä viihtyvää.
- Tarkastuslautakunta haluaa korostaa ennaltaehkäisevän työn ja hyvän työilmapiirin luomista, ja sitä edistävien käytäntöjen merkitystä osana sairauspoissaolojen vähentämistä. Henkilöstöä koskevat tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet käytyjen kehityskeskustelujen ja esimiestyön kehittämisen osalta. Henkilöstöjohtaminen edistää sitä, että kaupungilla on osaava, motivoitunut, muutoskykyinen henkilöstö, hyvä työnantajapolitiikka ja julkiskuva työnantajana. **Henkilöstöön kohdistuvissa uudelleenjärjestelyissä on seurattava järjestelyjen vaikutusta henkilöstön työhyvinvointiin.** Henkilöstön osaamiskartoitus on tehty sekä laadittu tarkoituksen mukainen koulutussuunnitelma.

Uusi kuntalaki tuli voimaan 1.6.2017 alkaen. Tämän lain tarkoituksena on edistää kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumista. Asukasosallisuus on hyväksytty vaikuttavaksi työkaluksi, jolla voidaan rakentaa asukkaiden luottamusta julkishallintoon. Harjavallassa tehtiin kuntalaiskysely vuonna 2017. Vastaajia oli 272 eli 3,8 % kuntalaisista vastasi kyselyyn. Kyselyn tulokset eivät ole aivan suoraan verrannollisia, mutta antavat kuitenkin tärkeää tietoa siitä, mihin suuntaan kuntalaiset toivovat kaupunkia kehitettävän. **Kyselyn tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä olisi voinut avata tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä sitä, että kuntalaiset pidetään mukana kaupungin palveluiden kehittämisessä. Näin varmistetaan se, että Harjavallan kaupunki säilyy hyvänä paikkana asua ja elää ja kuntalaiset ovat vastedeskin kiinnostuneita kotikuntansa viihtyisyydestä ja turvallisuudesta.**

- Kaupungin sisäisessä valvonnassa, konsernivalvonnassa ja riskienhallinnassa on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan edelleen kehitettävää. **Kun ohjeet on saatettu ajan tasalle, tulee niiden noudattamista valvoa ja arvioida ja mahdollisiin virheellisiin menettelytapoihin puuttua organisaation kaikilla tasoilla.** Kaupunginhallituksella on viime kädessä vastuu sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan toimivuudesta ja järjestämisestä.

- Lautakuntien ja muiden taloudesta vastaavien tulee seurata taloutta tarkasti koko tilivuoden. Talousarviomuutoksia tehtäessä tulee hallintosäännön määräysten mukaisesti esittää myös niiden vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että talousarvio- ja tilinpäätösasiakirjoissa tulee esitellä ja perustella nykyistä tarkemmin Harjavallan kaupungin strategiaa sekä yhteyttä talousarviossa – ja – suunnitelmassa esiteltyihin tavoitteisiin. Tilinpäätöksissä tulee esitellä, miten strategiaa on pystytty tilikaudella toteuttamaan.

- Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupungin talousarvio on toteutunut pääosin talousarviossa ennakoidusti. Lautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota talousarvioylityksiin joiden välttämiseksi tulee panostaa talousarvion realistisuuteen. Kaupungin talouden positiivisena piirteenä voidaan todeta, että menot kasvoivat vuonna 2017 maltillisesti aikaisempiin vuosiin nähden. Kaupungin lainamäärä on kuitenkin kasvanut edellisestä vuodesta. Lautakunta kiinnittää huomiota ajankohtaisten investointien toteuttamisen tärkeyteen.

- Lautakunta esittää huolensa Harjavallan kaupungin työttömyyden lisääntymisestä. Työttömyys on kasvanut 0,1 prosenttiyksikköä edellistä vuodesta. Asukkaiden määrä väheni 7,6 %:a 87 kuntalaisella. Kuntalaisten ikääntyminen on nopeaa, mikä taas merkitsee ikäihmisten palvelutarpeen lisääntymistä. Eläköityminen vaikuttaa myös verotulokertymään. Sote tuo uusia haasteita kaupungin taloudelle tulevaisuudessa, kun tuloista merkittävä osa siirtyy maakuntatasolle. Edellä mainittuihin **haasteisiin tulee varautua sopeuttamalla taloutta, parantamalla kustannustehokkuutta, kehittämällä toimintatapoja ja tavoitteiden asettamista ja arvioimalla palveluiden vaikuttavuutta. Muiden kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä tulee tiivistää. Uusia toimintamalleja ja toimintatapoja tulee etsiä rohkeasti.**

- Talousarviossa asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat kehittyneet edelleen mitattavampaan suuntaan. Tarkastuslautakunta muistuttaa aiempien vuosien tavoin, että talousarviossa asetetut tavoitteet tulisi olla mittavissa määrällisesti ja laadullisesti. **Talousarvioon kirjatuille tavoitteille tulee asettaa konkreettinen tavoitearvo. Tilinpäätöksessä tulee nykyistä selkeämmin ottaa kantaa siihen, toteutuuko asetettu tavoite vai ei. Osittain toteutuneiden ja toteuttamatta jääneiden tavoitteiden osalta tulee esittää perustelut, miksi tavoitteisiin ei ole päästy.** Lautakunta muistuttaa, että kaikista talousarviossa tavoitteena olleista asioista tulee esittää tilinpäätöksessä toteuman arviointi. Tarkastuslautakunta suosittelee, että talousarviomuutosten käsittelyyn **kiinnitetään aiempaa enemmän** huomiota. Sitovien määrärahojen ylitykset tai talousarvioiden alitukset tulee käsitellä kaupunginvaltuustossa jo talousarviovuoden aikana.

Tarkastuslautakunta kiittää koko kaupungin henkilökuntaa, johtoa sekä tarkastuslautakunnassa vierailleita asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä.

6. ALLEKIRJOITUKSET

Tarkastuslautakunta on suorittanut lakisääteisen arviointitehtävänsä ja jättää tämän arviointikertomuksen valtuuston käsiteltäväksi.

Harjavallassa 4.6.2018

Tuija Ketola
puheenjohtaja

Niina Hakala
varapuheenjohtaja

Pekka Jortikka
jäsen

Petri Riento
jäsen

Vesa Ryhänen
jäsen